

Raadsinformatiebrief

Zaaknummer: 221463

Openbaar

Verzonden aan de raad op:

27 JUN 2024

Onderwerp:

Onderzoek Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

Kennisnemen van:

1. Korte samenvatting van de informatieavond OKO en uitkomsten onderzoek OKO Harlingen.

Beste raadsleden,

Op woensdag 3 april bent u middels een informatieve raadsbijeenkomst geïnformeerd over de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). Inmiddels is er ook onderzoek gedaan naar het draagvlak onder de ketenpartners en de kosten van de aanpak voor Harlingen. In deze brief treft u een samenvatting van de informatieavond en het onderzoek aan. Hiermee voldoen wij aan uw opdracht vanuit het Akkoord op Hoofdlijnen om te onderzoeken of OKO helpend kan zijn om de overlast van jongeren door middelengebruik tegen te gaan.

Informatieve raadsbijeenkomst OKO

Tijdens de informatieve raadsbijeenkomst hebben vier sprekers informatie gegeven over zaken die relevant zijn voor het wel of niet implementeren van de OKO aanpak in Harlingen. Hieronder treft u in het kort de hoogtepunten aan van deze avond.

GGD

De aanpak OKO richt zich op het bevorderen van de mentale gezondheid en het voorkomen/verminderen van middelengebruik. Uit de cijfers van de Jeugdmonitor van de GGD blijkt dat het aantal jongeren met psychische klachten toeneemt. Zo geeft 23% van de jongeren aan psychische klachten te hebben. Opvallend hierbij is dat vooral meisjes hier meer last van hebben (36%) dan jongens (13%). Ook het aantal jongeren wat stress ervaart (43%) is toegenomen t.o.v. de vorige monitor.

Het aantal jongeren dat alcohol drinkt is met 39% stabiel hoog. We zien hierbij geen verschil t.o.v. Friesland. Wanneer we dit uitsplitsen per leeftijd zien we dat het alcoholgebruik flink toeneemt naarmate men ouder wordt. Zo heeft 11% van de jongeren tussen de 12 en 14 jaar in de laatste 4 weken alcohol gedronken. Vanaf 15 tot 18 jaar is dit toegenomen tot 58%.

Daarnaast zien we dat jongeren in Harlingen vaker wiet roken (9%) dan jongeren in Friesland (5%). Dit zien we in alle leeftijden terug en wat met name opvallend is, is het hoge percentage meisjes. Ook het aantal jongeren dat rookt is met 8% significant hoger dan in Friesland (5%). Opvallend is dat ook hierbij met name meer meisjes roken t.o.v. Friesland wat zorgt voor dit verschil. Ten aanzien van drugsgebruik (anders dan wiet of lachgas) scoort Harlingen met 7% ook hoog t.o.v. Friesland (4%).

Wat verder opvalt is het aantal jongeren dat zich onveilig voelt op school/stage/werk. In Harlingen is dat 17% t.o.v. 11% in Friesland. Opvallend daarbij is dat evenveel meisjes als jongens zich onveilig voelen, terwijl het in Friesland vooral om meisjes gaat. Daarnaast voelen jonge kinderen (12-14) zich even vaak onveilig als oudere kinderen (15-18), terwijl in Friesland met name jonge kinderen zich onveilig voelen.

Jongerenwerk

De jongerenwerker van Harlingen schetst een beeld van wat zij ziet in de praktijk. Met de meeste jongeren gaat het gelukkig wel goed, maar een kleine groep vertoont zorgelijk gedrag (drugs, criminaliteit, grensoverschrijdend gedrag). We zien wel dat de druk onder jongeren toe neemt. Ook de invloed van social media en het voldoen aan het perfecte beeld geeft druk. Wat opvalt binnen Harlingen is dat het gebruik van alcohol en drugs onder jongeren genormaliseerd is. Er wordt al veel aan preventie gedaan, zowel op het basisonderwijs als op het voorgezet onderwijs. Daarnaast biedt het jongerenwerk veel activiteiten aan, zoals het jongeren café, activiteiten gericht op activering, weerbaarheid en talentontwikkeling. Veel van deze activiteiten richten zich op de jongeren zelf, terwijl OKO zich richt op de omgeving.

OKO biedt een kans voor een betere samenwerking met de ketenpartners, biedt meer samenhang in de activiteiten en geeft inzicht of we nog steeds de goede dingen doen.

Trimbos Instituut

OKO is gebaseerd op het IJslandse preventie model. Door deze lange termijn aanpak is het middelengebruik in IJsland van 42% afgenomen naar 5%.

Trimbos is met een aantal gemeenten in Nederland gestart met een pilot. Deze pilot is succesvol gebleken. Inmiddels zijn er nu 47 gemeenten aangesloten.

Het doel van OKO is dat alle kinderen gezond en kansrijk kunnen opgroeien. Uit onderzoek is gebleken dat omgevingsfactoren een belangrijke rol spelen bij beginnend gebruik. De omgeving is nog veel belangrijker dan persoonlijke karakterfactoren. OKO beoogt het voorkomen of het uitstellen van gebruik onder jongeren. De aanpak richt zich niet alleen op kwetsbare, maar op alle jongeren. Uitgangspunt hierbij is dat de omgeving verantwoordelijk is om te voorkomen dat jongeren gaan gebruiken. De omgeving waarin jongeren zich het meest begeven is gezin, school, vrienden en vrije tijd. De OKO aanpak richt zich op het versterken van de beschermende factoren en het verminderen van de risicofactoren.

OKO betreft een meerjarige data gestuurde aanpak. De monitor van de GGD geeft inzicht in de beschermende en risicofactoren. Vervolgens gaat men naar aanleiding van deze data in gesprek met diverse partijen om de verhalen achter de cijfers te achterhalen. Op basis van deze data en verhalen wordt gezamenlijk beleid gemaakt en wordt dit uitgevoerd.

Vervolgens vindt weer een nieuwe monitor plaats en wordt gezamenlijk geëvalueerd wat het effect is geweest van het ingezette beleid.

Voor deelname aan OKO worden de volgende voorwaarden gesteld:

- Gemeenten moeten zich voor minimaal 4 jaar committeren aan de OKO aanpak
- Er moet draagvlak zijn vanuit de raad en ketenpartners
- Er moet voldoende personele capaciteit beschikbaar zijn (in ieder geval 0,6 FTE projectleiding en minimaal twee leden voor in het kernteam)
- Er moet voldoende budget zijn voor de monitor, activiteiten en ondersteuning Trimbos

OKO Smallerland

De gemeente Smallerland is sinds 2023 officieel gestart met de OKO aanpak. De projectleider van OKO Smallerland is niet in dienst van de gemeente, maar werkzaam bij de Welzijnsorganisatie. Dit heeft volgens hen als voordeel dat zij onafhankelijker zijn in de samenwerking met alle partijen die men wil betrekken bij de OKO aanpak en daarnaast loopt men minder risico dat de projectleider ingezet wordt voor andere werkzaamheden. Smallerland zit nu in fase 2 van de cyclus. Ze hebben de monitor van de GGD ontvangen en gaan dit op korte termijn bespreken in dialoogsessie met alle partijen die betrokken zijn bij jongeren. Dat betekent dat ze de data gaan analyseren, speerpunten en doelen gaan formuleren en bespreken waar men gezamenlijk de komende twee jaar mee aan de slag gaat.

De afgelopen 1,5 jaar heeft de gemeente Smallerland ingezet op school en vrije tijd. Ze zijn bezig met het opzetten van een preventieteam; een soort schil om de school heen bestaande uit ketenpartners die werken met opgroeiende jongeren (o.a. GGD, jongerenwerk, VNN, buurtsportcoaches etc.). Aan de hand van het rapport dat de school ontvangt, bepalen ze gezamenlijk welke interventies en activiteiten per school worden ingezet. Daarnaast hebben ze meer ingezet op jongerenwerk op school om meer met de jongeren in contact te komen. Ook onderzoeken ze welke behoefte jongeren hebben in hun vrije tijd.

OKO biedt meer samenhang in de activiteiten die al worden uitgevoerd en waar men nog mee bezig wil. Men kijkt hierbij vooral naar wat er al is en hoe dit aan elkaar verbonden kan worden.

Onderzoek OKO Harlingen

Uit het onderzoek OKO Harlingen blijkt dat het preventiemodel 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' absoluut van toegevoegde waarde zou zijn voor de gemeente Harlingen. Het collectieve, universele en primaire karakter van de OKO aanpak sluit goed aan bij meerdere ambities vanuit de nota Gezond en Vitaal Harlingen, het Hoofdlijnenakkoord 2023-2026 en ook bij de problematiek die speelt onder jongeren in Harlingen betreft middelengebruik en welzijn. OKO heeft tot doel dat jongeren veilig en kansrijk opgroeien zonder middelengebruik, wat hen helpt om gezonde en weerbare volwassenen te worden. Verwacht wordt dat wanneer de OKO aanpak voor langere tijd wordt ingezet, het middelengebruik onder jongeren zal verminderen en het welzijn zal vergroten. Dit kan de druk op de jeugdzorg en delinquent gedrag onder jongeren uiteindelijk doen verminderen.

De kracht van OKO is vooral dat er met deze werkwijze op een meer gestructureerde manier en op basis van wetenschappelijke inzichten wordt ingezet op middelenpreventie. De

activiteiten die al gedaan worden in de gemeente worden met deze aanpak goed onderbouwd en het snelle meten en reageren op de resultaten uit de domeinen: gezin, vrienden, school en vrije tijd, zorgt ervoor dat er beter kan worden ingezet op zaken die nu spelen onder jongeren in de gemeente en dus écht van belang zijn. Door samen met de ketenpartners gezamenlijke doelen te stellen en beleid op te stellen wordt er ingezet op meer onderlinge verbinding en samenhang in activiteiten.

Draagvlak OKO ketenpartners

Uit de gesprekken die in het kader van dit onderzoek zijn gevoerd blijkt dat externe partners zoals GGD Fryslân, Verslavingszorg Noord Nederland (VNN), jongerenwerk en de VO scholen in Harlingen positief zijn over deelname aan de OKO aanpak en dat er op draagvlak onder deze partijen kan worden gerekend. Wel geven de VO scholen aan twijfels te hebben over de meerwaarde van de extra monitor en OKO in relatie tot de tijdsinvestering die het hen kost. Desondanks hebben ze wel interesse om deel te nemen. Ze zien namelijk op en rondom de school toenemende problematiek onder jongeren gerelateerd aan middelengebruik en mentale gezondheid.

Kosten OKO Harlingen

Indien de gemeente Harlingen met OKO start, bedragen de kosten circa €185.000 per jaar. Deze kosten bestaan uit:

- Projectleider 0,6 FTE (€60.000 - €80.000)
- Beleidsadviseurs 0,6 FTE (Jeugd, Onderwijs, Sport en Gezondheid €60.000)
- Activiteiten/preventie budget (advies minimaal €25.000)
- Ondersteuning Trimbos (1e vier jaar €15.000)
- Extra monitor GGD (1x per 4 jaar €10.000)
- Communicatiebudget (advies tussen de €5.000 en €10.000)

Voor het volledige onderzoeksrapport verwijzen wij u graag naar de bijlage.

Opties financiering OKO

Mocht u van mening zijn dat de methodiek OKO van meerwaarde is voor de gemeente Harlingen, dan adviseren wij u om deze methodiek in eerste instantie te financieren voor een periode van vier jaar. Gedurende deze periode is er meer zicht op de beleidseffecten van het nieuwe kabinet en verwachten we meer duidelijkheid over eventuele structurele SPUK financiering.

OKO zou op de volgende manier gefinancierd kunnen worden:

Budget	2025	2026	2027	2028
1 Volksgezondheid	€25.000	€25.000	€25.000	€25.000
2 Vrij beschikbaar budget raad	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000
3 Samengevoegde eenmalige budgetten	€30.500	€30.500	€30.500	€30.500
4 Reserve sociaal domein	€79.500	€79.500	€79.500	€79.500
Totaal	€185.000	€185.000	€185.000	€185.000

1. Volksgezondheid

Vanuit het structurele budget gezondheid kan jaarlijks €25.000 ingezet worden voor OKO.

2. Vrij beschikbaar budget raad

In de begroting is structureel een bedrag van €100.000 opgenomen voor de raad, welke u vrij kunt beschikken. U kunt overwegen om de helft van dit budget aan te wenden voor OKO.

3. Samengevoegde eenmalige restant budgetten

In de begroting is een bedrag opgenomen voor onderzoek en implementatie OKO en het corona herstelplan. U kunt ervoor kiezen om het restant van deze budgetten in te zetten voor OKO.

4. Reserve sociaal domein

Door de resterende jaarlijkse kosten van €79.500 per jaar, voor een periode van vier jaar, uit de reserve sociaal domein te onttrekken.

Mogelijk ontvangen gemeenten nog middelen voor OKO vanuit de FriZA middelen. Er wordt momenteel n.l. onderzocht of we gezamenlijk met alle 18 Friese gemeenten een beroep kunnen doen op deze middelen voor de inzet van OKO. Of deze aanvraag gehonoreerd wordt en wat het mogelijke bedrag voor Harlingen dan zal zijn, is nog niet bekend.

Einde opdracht

Met het onderzoek Opgroeien in een Kansrijke Omgeving Harlingen en de informatieve raadsbijeenkomst voldoen we aan de opdracht om te onderzoeken of er voldoende draagvlak is voor OKO en wat de kosten zijn. Hiermee eindigt onze opdracht.

Binnen de gemeente Harlingen doen we al veel aan preventie. Willen we voor de toekomst de goede dingen (blijven) doen, dan maakt OKO, door middel van monitoring, inzichtelijk of we ook de juiste dingen doen en zorgt deze methodiek voor meer verbinding met de ketenpartners en samenhang in het preventieaanbod.

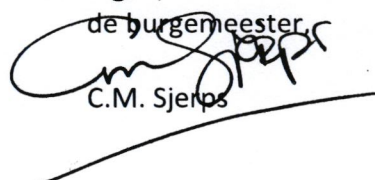
OKO geeft ons informatie waardoor we betere beleidskeuzes kunnen maken en beter kunnen sturen. We staan dan ook achter deze methodiek en bovenstaande rechtvaardigt wat ons betreft ook de keuze om te starten met OKO. Echter dit lukt niet binnen de bestaande formatie, welke passend is voor de huidige werkzaamheden. Daarnaast komen er in de toekomst nog veel opgaven/werkzaamheden op het gebied van gezondheid en zorg op ons af.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Harlingen,
de secretaris,

J.C. van Gent

de burgemeester,
C.M. Sjerps

Bijlagen:

1. Onderzoek Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (Djuma 267761)